

ARANA JESUITA URIARTEZ MINTZO

E. Knörr

Euskal-Erria aldizkarian, 21. alean, 1889 urteari dagokionean, 474-475 orrialdeetan, José Ignacio Aranak Uriarteren gorazarrez egindako poematxoa argitaratu zen, euskaraz eta erdaraz. Poematxo hori ia hogeitun urte lehenago idatzia zuen jesuitak, D'Abbadieren gutundegian ikus daitekeenez¹. Izan ere, Otsailak 23, 1869, Aranak D'Abbadieri honako gutun bat igorri zion Zarauztik (idazkera deusetan aldatu gabe ematen dugu):

«...moi je ne peu pas passé sans vous communiquer une des plus triste nouvelle, celle de la mort de notre illustre et savant et tres vertueux religieux Franciscain Joseph Antoine Uriarte. Ill avait reçu etant malade il i ha 12 ó 15 jours une visite de parte du prince Napoleon Lucien, et nous ne croyeons encore qu'il s'etai si grave: mais le vendredi passé 19 il hau une nouvelle attaque appoplectique et il se fournit avec bocou de tranquillité des Saintes Sacrements de l'Eglise. Je vous metre ici quelques petits vers en Basque et en Spagnol sur lui et sa morte le 20, Samedi à ouit heurre de soir».

1. Parisko Bibliothèque Nationale, Manuscrits, Correspondance d'Antoine d'Abbadie, *Nouvelles Acquisitions Françaises* 21746-48.

Jarraian, *Euskal-Errian* argitaraturiko poematxoa, baina Aranak erabiltzen ohi zuen ortografian, eta bazterrean distiko hau: «(Ἐπιτάφιον) Cantabricā princeps linguā et virtute refulgens / Ordinis hic Seraphim laus Uriarte jacet».

Beraz, Aranak Uriarte hil eta hiru egunetara eman zion berria D'Abbadieri. Ez dakigu, ordea, Uriarteren hilobia non den eta ea Aranak ezarritako hilartitza (Oihenartek bezala esateko) gordetzen duen. Gutunean aipatzen den ikustaldia Otaegirena da, Ruiz de Larrinagak argitaratu Bonaparteren gutundegian ageri den bezala².

Bestalde, Patxi Altuna adiskideari esker, Aranak bere *Egunari Jaincozcoan* Uriartez dioena ezagutu dut. Hona:

«20 Febrero, Sab. ...Santa muerte a las 8 de la noche del ilustre y santo Religioso Franciscano P. Fr. José Ant.º de Uriarte, 1er vascófilo contemporáneo de España, eminente por su virtud y sabiduría, después de recibir con mucha devoción todos los Sacramentos propios para el tránsito a la la Dichosa Eternidad.

21 Dom. II de Cuaresma. ...*De profundis* al ilustre finado Fr. José Ant. Uriarte de cuerpo presente en su celda, do entregó su alma grande y hermosa al Señor à noche a las 8 (La celda es la de arriba o 1.º piso ángulo del convento, con ventanas à la huerta). Era el finado natural de Arrigorriaga de Bizcaya. Ha fallecido à los 55 ó 56 años sucumbido por sus trabajos mentales; gran misionero, 1.º vascófilo de España y santo Religioso. Su bula *Ineffabilis* en Bascuence de Bizcaya, la vemos en la celda del finado con el P. Epelde. Id. el *Diccionario analítico* del Bascuence o lengua bascongada por Salcedo Novia, manuscrito en 4 tomos.

22, Lunes. ...Entierro solemne del V. Fr. José A.º Uriarte (Q.E.P.D.).

2. *Boletín de la Real Sociedad Vascongada de Amigos del País*, 14 (1958), 439. orr. eta darr.

23, Martes. ...Pequeña poesía vasco-castellana à Uriarte (Q.E.P.D.)».

Altunaren beraren berrien arauera, Arana Zarautzen bizi izan zen 1869 urte hasieratik 1870 urteko Abuztuaren 9 arte, Aita Txomin Landarekin eta anaia laguntzaile batekin. Herriko umeei Gramatika irakasten zien. Hara bizitzera joan eta hilabete eta erdi baten buruan gertatu zen Uriarteren heriotzea. *Egunari* horretan, ordea, ez da lehen aipaturiko poematxoa ageri. *Ineffabilis* bulda, Uriartek Markinako euskara itzulia, moldiztegian dugu, nota labur hau idazten ari garen unean, La Lagunan, Juan Régulo Pérez-en gorazarre-liburuan («La Bula *Ineffabilis* en vizcaino por Uriarte (1864)»).

Lenenyo «banda» uts xamar degu asko galdu da. Artu an dan emen dijon).

..... bakoitrik bina bertas bostko ditu.

«Banda»: Ara zertan lau emen diasten
Lenex neklara goguan,
Bostela zer emen pabotzeko
Toki txarreati neguan,
Euskaldun asko ezbagarade
Zabaldur kea munduan,
Banaka batzuk juntatu gora
Gaur, emen, «karrer» oaduan,
Bada eztabait urrutineko
mala zetek zer dudan.

1. Inon argitaratu ez den txapel-lanen zerikuz I. Zerlegi zuzaren
argitaratzen aurrizkatu ditu Euzkaltzaindiaren Arkuo Bibliotekak, eta hie
lugarri zer zuzen idazteko balioz nazi berden Egunen orrialdetan
argitaratzen dira.